

ОСОБЛИВОСТІ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ СТУДЕНТІВ З РІЗНИМ ПОКАЗНИКОМ СМИСЛОЖИТТЄВОЇ КРИЗИ

Коба А. Ю.

*Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка
nastyakoba123@gmail.com*

В сучасних умовах трансформаційних змін українського суспільства, спричинених воєнними подіями, глобальною невизначеністю та постійним соціально-політичним напруженням, проблема формування та функціонування ціннісних орієнтацій студентської молоді постає надзвичайно гостро. Адже саме цінності визначають основні життєві пріоритети, орієнтири поведінки, стратегії взаємодії з соціальним середовищем і водночас виконують смислотворчу функцію. Для молодшої людини, яка перебуває у процесі активного особистісного становлення, професійної ідентифікації та самовизначення, ціннісна система стає базисом майбутнього життєвого шляху, впливаючи як на вибір цілей, так і на засоби їх досягнення.

Мета дослідження – теоретично розглянути та емпірично дослідити особливості ціннісних орієнтацій студентів з різним показником смисложиттєвої кризи.

Для розв'язання поставлених завдань та досягнення мети нами використовувалися загальнонаукові методи теоретичного рівня (аналіз, синтез, порівняння, систематизація, узагальнення науково-теоретичних та емпіричних даних), методи емпіричного дослідження (тестування, опитування: методика «Ціннісні орієнтації» М. Рокича; методика «Опитувальник для вивчення цінностей особистості» (Ш. Шварц), методика «Шкала екзистенції А. Ленгле і К. Орглер»)) та методи статистичної обробки даних (критерій χ^2 -Пірсона). У межах емпіричного дослідження було сформовано вибірку, яка налічувала 60 студентів віком від 19 до 22 років, що навчаються на різних факультетах Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка. Для забезпечення репрезентативності дослідження та уникнення гендерної односторонності, до вибірки було включено однакову кількість представників обох статей: 30 юнаків та 30 дівчат.

За результатами дослідження встановлено, що серед термінальних цінностей студентів провідне місце займають упевненість у собі, свобода, активне життя та дружба, що свідчить про орієнтацію на самостійність, самоствердження та соціальну включеність. Поряд із цим певне значення мають цінності особистісного розвитку, пізнання, цікавої діяльності та матеріального добробуту, які відображають прагнення до професійного зростання й життєвої стабільності. Менш

значущими виявилися гуманістичні, естетичні та альтруїстичні орієнтири, що може свідчити про схильність до більш прагматичних установок.

У структурі інструментальних цінностей домінують сміливість, ефективність, незалежність та життєрадісність, що підкреслює активну позицію та спрямованість на особисту результативність. Дещо менш вираженими, але важливими є раціональність, самоконтроль, освіченість та широта поглядів. Найнижчі позиції займають морально-етичні та комунікативні орієнтири, що може вказувати на їхню другорядність у порівнянні з прагненням до індивідуального успіху.

Аналіз ціннісно-мотиваційних типів показує, що серед студентів загалом простежується гуманістична спрямованість, доповнена індивідуалістичними орієнтирами, пов'язаними із самостійністю та досягненнями. Поряд із цим зберігається значення соціально-нормативних цінностей, що свідчить про потребу у стабільності та приналежності до спільноти. Менш виражені орієнтації на владу й гедонізм вказують на пріоритетність соціальної відповідальності над егоцентричними мотивами. У контексті війни така структура цінностей може виконувати адаптивну функцію, сприяючи психологічній стійкості та мобілізації внутрішніх ресурсів.

У більшості студентів спостерігаються середні рівні екзистенційної наповненості, що свідчить про загальну збалансованість ціннісної сфери. Водночас наявність групи з низькими показниками вказує на ймовірність труднощів у визначенні життєвих смислів та перспектив, тоді як високі значення є індикатором особистісної зрілості та автономності. У цьому контексті екзистенційна наповненість відображає ступінь подолання або загострення смисложиттєвої кризи.

Виявлено, що студенти з високим рівнем екзистенційності частіше орієнтуються на самореалізацію, розвиток, свободу та відповідальність, поєднуючи особисті й соціально значущі цілі. Натомість студенти з низьким рівнем схильні робити акцент на розвагах, міжособистісних контактах і ситуативних джерелах задоволення, меншою мірою орієнтуючись на пізнання, творчість чи суспільне визнання.

У структурі інструментальних цінностей у обох груп провідною виявилася сміливість, але подальші орієнтири різняться. Високий рівень екзистенційної наповненості пов'язаний із зацікавленістю в ефективності, твердій волі, раціональності, самоконтролі та відкритості до нового, що сприяє конструктивному подоланню життєвих труднощів. Натомість низький рівень супроводжується орієнтацією на імпульсивність, емоційність, гедоністичні стратегії та меншою увагою до саморегуляції.

Таким чином, рівень екзистенційної наповненості визначає своєрідність ціннісно-мотиваційної структури студентів: високий сприяє формуванню зрілих, раціональних і соціально інтегрованих орієнтирів, тоді як низький пов'язаний із ситуативністю, недостатньою стабільністю життєвих установок та підвищеною вразливістю до смисложиттєвої кризи.

ЛІТЕРАТУРА

1. Антонова Н.О. Ціннісні орієнтації у системі особистісних якостей студентів вищого педагогічного навчального закладу: автореф. дис. канд. психол. наук: спец. 19.00.07. Педагогічна та вікова психологія. К., 2003. 21 с.
2. Дзюба Т.М. Криза в сучасному вимірі життєвого шляху особистості. *Кризи життєвого простору особистості, сім'ї та соціальних інституцій*: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнародн. участю. Полтава (рр. 15-17).
3. Дзюба Т. М. «Життєва криза» як феномен внутрішнього світу дорослої людини. Актуальні проблеми психології: зб. наук. праць Інституту психології ім. Г.С. Костюка НАПН України / [ред. кол.: С.Д. Максименко (гол. ред.) та ін.]. К.: А.С.К., 2011. Т.І: Організаційна психологія. Соціальна психологія. Економічна психологія / За ред. С. Д. Максименка, Л. М. Карамушки. 2011. Ч. 32. С. 34–39.
4. Моргун В. Ф., Тітов І. Г. Основи психологічної діагностики : навч. посіб. для студентів вищих навчальних закладів. К.: ВД «Слово», 2013. 464 с.

ПРИЧИНИ СТРАХІВ ПУБЛІЧНИХ ВИСТУПІВ У СТУДЕНТІВ

Коваленко Т. І.

*Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка
tatanakovalenko121069@gmail.com*

Страх публічних виступів є однією з найпоширеніших соціальних фобій у молодіжному середовищі. Для студентів уміння виступати перед аудиторією має вирішальне значення у процесі навчання, самопрезентації та майбутньої професійної діяльності. В умовах сучасної освіти, орієнтованої на активні форми взаємодії, публічні виступи є невід'ємною частиною навчального процесу, проте саме вони часто викликають у студентів сильне емоційне напруження, тривожність і навіть уникання участі в таких ситуаціях. Виникнення страху перед виступом зумовлюється низкою внутрішніх і зовнішніх чинників: індивідуально-психологічними особливостями особистості, рівнем самооцінки, досвідом попередніх невдач, а також соціальними очікуваннями та страхом негативної оцінки. Проблема є особливо актуальною в юнацькому віці, оскільки саме в цей період відбувається формування соціальної впевненості, емоційної зрілості та комунікативної компетентності.